

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Tämä on rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Nikula, A., Armanto, A., Elonsalo, U., & Lahti, S. (2020). Eri-ikäisten rokottaminen ja rokotusohjaus on terveydenhoitajien erityisosaamista. *Terveystieteiden tutkimus*, 5, s. 25-27.

ANNE NIKULA

TtT, th, lehtori, projektipäällikkö
Metropolia Ammattikorkeakoulu

ANNUKKA ARMANTO

TtM, th, terveystieteiden koulutusjohtaja
Diakonia-ammattikorkeakoulu

ULPU ELONSALO

Eri, ylilääkäri
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

SARI LAHTI

TtM, th, lehtori
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Eri-ikäisten rokottaminen ja rokotusohjaus on terveydenhoitajien erityisosaamista

Koronaviruspandemia leviää maailmalla, ja rokottaminen on jälleen noussut ajankohtaiseksi aiheeksi mediassa. On käynyt selväksi, että tähänastiset torjuntatoimet ovat tärkeitä, mutta ne eivät riitä. Useat eri tutkimusryhmät tekevät kovasti töitä, jotta koronavirukselta suojaavia rokotteita saadaan kehitettyä ja valmistettua. Kansallisia suunnitelmia rokotusten toteuttamiseksi on tehty kiivaalla tahdilla, ja rokottajat valmistautuvat rokottamaan.

Terveystieteillä on keskeinen rooli rokotustoiminnan suunnittelussa, kansallisen rokotusohjelman toteuttamisessa ja poikkeustilanteiden rokotusten järjestämisessä. Terveystieteilijöiden vastuulla on toimia rokotuskattavuuden edistäjänä ja varmistaa, että asiakas tekee rokotuspäätöksen riittävään tietoon perustuen.

Terveystieteilijät tekevät vastaanottoillaan vaativia rokotussuunnitelmia, joissa pitää huomioida monenlaisia yksilöllisiä, hänen terveyshistoriaansa tai jopa kansainvälisiin terveystilanteisiin liittyviä näkökulmia. Välillä eteen tulee tilanteita, joissa tietoa aiemmista rokotuksista ei ole tai tiedot ovat puutteelliset. Päätös rokotamisesta tai rokottamatta jättämisestä tai rokotuksen lykkäämisestä asiakkaan terveydentilaan tai hoitoon liittyvän syyn vuoksi edellyttää terveystieteilijältä hyviä tietoja näistä poikkeustilanteista.

Myös rokotuksia epäröivän tai rokotuksia vastustavan kohtaaminen vaatii monipuolista osaamista. Terveystieteilijän on välttämätöntä seurata jatkuvasti

rokottamiseen ja rokotuksiin liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä rokottamisesta käytävää keskustelua.

Tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden tietoja, taitoja ja asenteita eri-ikäisten asiakkaiden rokottamiseen ja rokotusohjaukseen.

Terveystieteilijät joutuvat ratkaisemaan päivittäisessä työssään monia rokottamisen eettisyyteen liittyviä kysymyksiä. Nämä voivat liittyä esimerkiksi rokotuksista kieltäytymiseen, rokotusten saatavuuteen, rokotuksista tiedottamiseen ja taloudellisiin seikkoihin. Näissä tilanteissa on tärkeää, että terveystieteilijällä on mahdollisuus käydä ammatillisia

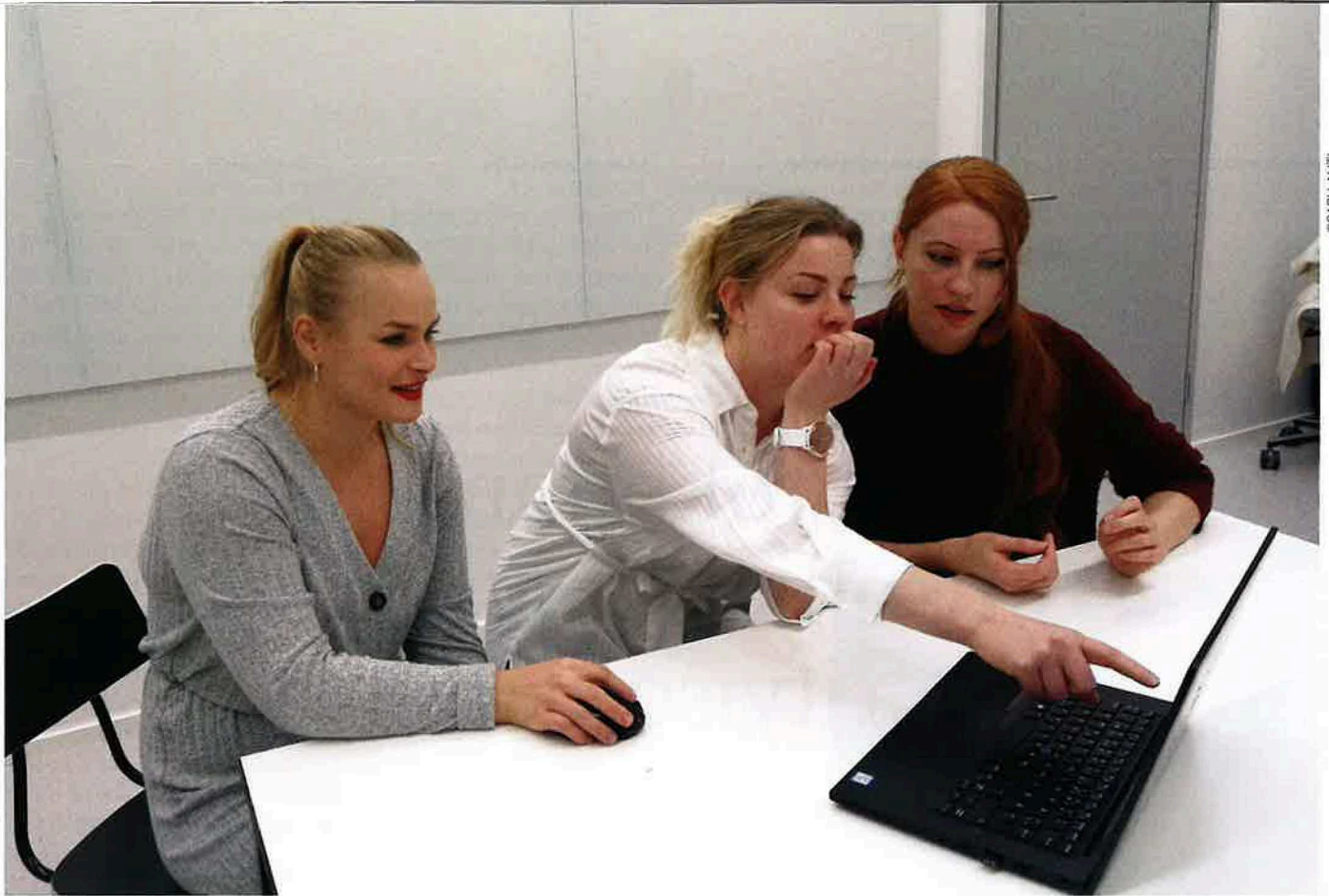
keskusteluja kollegoidensa tai muiden terveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

Terveystieteilijän vastuulla on usein myös ajankohtaisiin rokotuksiin ja tartuntatauteihin liittyvien asioiden tiedottaminen. Tiedotusvastuu voi suuntautua omille asiakkaille ja heidän perheilleen tai esimerkiksi työyhteisölle, jossa terveystieteilijä toimii tai joista hän on vastuussa.

VALTAKUNNALLINEN ROKOTUSOSAAMISEN KOULUTUSKOKONAISUUS VAHVISTAA TERVEYDENHOITAJIEN OSAAMISTA

Vuonna 2011 julkaistussa Anne Nikulan väitöskirjassa määriteltiin osaavan rokottajan ominaisuuksia ja todettiin, että rokottajan tulee hallita rokottaminen kokonaisuutena sekä yksilön, yhteiskunnan että koko maailman näkökulmasta. Väitöskirjan mukaan terveystieteilijäksi opiskelevilla ja käytännön työssä toimivilla terveystieteilijällä oli pääosin hyvät tiedot rokottamisesta, mutta tiedoissa oli myös puutteita, jotka tulee ottaa huomioon jo opintojen aikana.

Nykyään valmistuvat terveystieteilijät saavat vahvan rokotusosaamisen jo >

Vaikka Valtakunnallinen rokotusosaamisen koulutuskokonaisuus suoritetaan itsenäisesti verkossa, niin esimerkiksi Matkailijaperheen rokotussuunnitelman ja Rokottamisen etiikka -oppimistehtävien pohdinta yhdessä kurssikavereiden kanssa on hedelmällistä. Terveydenhoitajaopiskelijat Saaga Salla (vas.), Matjoi Mäki-Jussila ja Julia Haapalehto opiskelevat Metropolia Ammattikorkeakoulussa.

tutkintoon johtavassa koulutuksessa suorittaessaan Valtakunnallisen rokotusosaamisen koulutuskokonaisuuden (RKK).

Sosiaali- ja terveysministeriön rokotustoiminnan kehittämistä pohtinut työryhmä (2019) piti tärkeänä sitä, että Rokotusosaamisen koulutuskokonaisuus otettaisiin osaksi opetussuunnitelmia kaikissa ammattikorkeakouluissa. Tänä vuonna julkaistujen Yleissairaanhoitajan (180 op) valtakunnallisten osaamisvaatimusten mukaisesti rokotusosaamisen opetuksen tulee sisältyä ammattikorkeakoulujen hoitotyön koulutukseen niin terveydenhoitajilla, sairaanhoitajilla, kättilöillä kuin ensihoitajillakin.

On ehdottoman tärkeää, että kaikilla terveydenhoitajiksi opiskelevilla on mahdollisuus suorittaa Rokotusosaamisen koulutuskokonaisuus. Tällä hetkellä se on käytössä lähes kaikissa ammattikorkeakouluissa.

Koulutuskokonaisuuden ovat kehittäneet Metropolia Ammattikorkeakoulun, Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Turun ammattikorkeakoulun rokotuskoulutuk-

sen ja verkko-opetuksen asiantuntijat yhdessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) infektio- ja rokotusasiiantuntijoiden kanssa. Säännöllisesti päivitettävä Rokotusosaamisen koulutuskokonaisuus sisältää rokotusosaamisen perusteet (2 op) ja rokotusosaamisen syventäminen (1 op) -opintojaksot valtakunnallisine verkkotentteineen.

THL on tartuntatauti torjunnan ja rokotusten valtakunnallisena asiantuntijalaitoksena määrittänyt, mitä rokotajan tulee hallita ja osata. Rokotusosaamisen perusteet -opintojakso on suunniteltu siten, että se kattaa kaikki laadukkaaseen rokottamiseen liittyvät keskeiset osa-alueet. Sen suorittaminen hyväksytysti toimii ensisijaisena teoreettisen osaamisen näyttönä sosiaali- ja terveysministeriön rokotusasetuksen (149/2017) mukaisesta riittävästä rokotusosaamisesta.

Verkko-opintojen lisäksi ammattikorkeakoulut voivat järjestää omien opetussuunnitelmiansa puitteissa simulaatio- ja taitopajatyypistä opetusta rokottamisesta. Ohjatuissa harjoittelussa opiskelijat

pääsevät osallistumaan rokotustoimintaan ja harjoittelemaan rokottamista myös käytännössä.

Rokotusosaamista tulee ylläpitää koko ammatillisen uran ajan. Myös ammatissa toimiva terveydenhoitaja voi hyötyä etenkin rokotusosaamisen syventäminen -opintojakson suorittamisesta täydennyskoulutuksena, ellei tämä ole kuulunut hänen tutkintoonsa. Opinnot voi suorittaa työn ohessa, myös ruotsin kielellä.

KOULUTUSKOKONAISUUS VASTAA AMMATILLISIIN TARPEISIIN MAINIOSTI | Vuosien

2014–2020 aikana Valtakunnallisen rokotusosaamisen koulutuskokonaisuuteen kuuluvia opintoja on suorittanut noin 16 000 opiskelijaa ja suoritusmäärät ovat nousseet vuosittain. Näiden vuosien aikana Rokotusosaamisen syventävät opinnot on suorittanut tutkintoon johtavassa koulutuksessa 3264 opiskelijaa ja täydennyskoulutuksessa noin 400. Nämä luvut sisältävät sekä suomen- että ruotsinkielisten opiskelijoiden suoritukset. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2020.) Syventävien

opintojen suorittajat ovat pääasiassa terveydenhoitajaopiskelijoita ja työssä olevia terveydenhoitajia.

Palautteen perusteella sekä opettajat että opiskelijat pitävät koulutuskokonaisuutta laadukkaana, mielenkiintoisena, pedagogisesti hyvin toteutettuna ja erittäin tarpeellisena. Myös terveydenhuollon harjoittelupaikoista on saatu hyvää palautetta. Opiskelijoilla on hyvät tiedot ja valmiudet, kun he saapuvat harjoittelujaksolle.

Terveydenhoitajia tarvitaan niin rokotustoiminnan suunnittelussa kuin kansalaisten neuvonnassa.

Terveydenhoitajaopiskelijat arvioivat osaavansa koulutuksen jälkeen rokottaa ja ohjata rokotuksiin liittyvissä asioissa eri-ikäisiä asiakkaita ja lasten vanhempia. Koulutuskokonaisuus ohjaa opiskelijaa hyödyntämään THL:n Infektiotaudit ja rokottaminen -sivustoa ja muita luotettavia lähteitä. Useat opiskelijat ovat tienneet ennen kaikkea oppineensa, mistä löytyy nopeasti luotettavaa tietoa rokotteisiin ja rokottamiseen liittyen.

Monet ovat kokeneet syventävien opintojen matkailuun liittyvän oppimistehtävän edistävän erityisesti rokotusten suunnittelun taitoa, koska sitä tehdessä pitää kartoittaa laajasti tartuntatautien ehkäisyyn liittyviä asioita monista eri tietolähteistä. Opiskelijat ovat kertoneet saaneensa lisää varmuutta myös rokotuksia epäroivän tai rokotuksia vastustavan asiakkaan kohtaamiseen.

ENGLANNINKIELISELLE KOULUTUKSELLE ON TARVETTA | Useissa ammattikorkeakouluissa on tarjolla englanninkielisiä sairaanhoitajan opintoja, ja tämän vuoksi englanninkieliselle rokottamiseen liittyvälle koulutuskokonaisuudelle on ollut tarvetta jo jonkin aikaa. Toisaalta yhä useammin muun muassa terveydenhoitajat kohtaavat työssään maahanmuuttajataustaisia asiakkaita, joista osaa palvellaan

englannin kielellä tai rokotuksiin liittyvät dokumentit ovat englanninkielisiä. Terveydenhoitajaopintojen aikana englannin kielen käyttäminen esimerkiksi rokotuksiin liittyvien verkko-opintojen yhteydessä edistää valmiutta palvella näitä asiakkaita ja selvittää heidän terveys- ja rokotustilannettaan englannin kielellä.

Samanlaisia tarpeita on myös muiden Euroopan maiden koulutusorganisaatioilla ja tämän vuoksi vuonna 2018 aloitettiin Erasmus Plus -rahoituksen turvin EDU-VAC (Educating Vaccination Competence) -yhteistyöhanke viiden eurooppalaisen korkeakoulun kesken. Nämä korkeakoulut ovat Metropolia Ammattikorkeakoulu Suomesta, University of West Attica Kreikasta, University of Modena and Reggio Emilia Italiasta, University of Vic Espanjasta sekä Trnava University Slovakiasta. Projekti kestää vuoteen 2021 saakka ja siinä kehitetään englanninkieliset rokotusosaamisen verkko-opinnot (Vaccination Competence 3 ECTS).

Tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden tietoja, taitoja ja asenteita eri-ikäisten asiakkaiden rokottamiseen ja rokotus-

ohjaukseen. Sitä on kehitetty koko Eurooppaa koskevasta näkökulmasta. EDU-VAC-hankkeen koulutuskokonaisuus ei korvaa Valtakunnallista rokotusosaamisen koulutuskokonaisuutta, mutta se on hyvä lisä eri kielillä tarjolla olevaan koulutukseen. Osa opinnoista tulee kaikille avoimeksi materiaaliksi hankkeen päättymisen jälkeen syksyllä 2021.

Vaccination Competence -opintojaksot ovat arvioineet kehitystyön eri vaiheissa kaikkien partnerikoulujen opiskelijat, opettajat, ohjausryhmä, sidosryhmät, ulkoinen arvioija ja koordinoivan maan valvova viranomainen (National Agency of Greece). Verkko-opintoja on kehitetty ja kehitetään edelleen palautteiden perusteella. Terveydenhoitajaliiton puheenjohtaja ja kehittämisspäällikkö ovat osallistuneet arviointiin. Myös ylilääkäri Ulpu Elonsalo THL:stä on antanut opintojaksosta palautetta.

Moniammatillisesti kehitetyn Vaccination Competence -opintojakson on tarkoitus vahvistaa terveydenhuoltoalan opiskelijoiden rokotusosaamista eurooppalaisissa korkeakouluissa ja luoda yhtenäisyyttä ja joustavuutta opintoihin.

TERVEYDENHOITAJA PITÄÄ AMMATTITAITONSA AINA AJAN TASALLA | Muun muassa THL:n maksuttomat verkkokoulutukset ja Infektiotaudit ja rokotukset -sivusto laajoine koulutusmateriaaleineen ovat keskeisiä työkaluja oman ammattitaidon pitämässä ajan tasalla. Nyt jos koskaan tartuntatautien torjunnan ja rokotuksiin liittyvän ammattitaidon ylläpitäminen on tärkeää.

THL käynnistää pian koronavirusrokotuksiin liittyvät verkkokoulutukset koskien koronavirusrokotteita ja rokotusten järjestämistä. Sen lisäksi myös paikallista koulutusta ja perehdytystä tullaan tarvittamaan paljon.

Terveydenhoitajia tarvitaan niin rokotustoiminnan suunnittelussa kuin kansalaisten neuvonnassa. Eri tavoin toteutettu valtakunnallinen ja paikallinen viestintä tulee nousemaan keskiöön. Vankalla ammattitaidolla ja ajantasaisilla tiedoilla varustautuneet terveydenhoitajat tulevat varmasti selviytymään myös tämän haasteen edessä.

Lähdeluettelon voi pyytää toimituksesta.

info

Mitä rokottajan tulee osata ja hallita?

Rokotusosaaminen on laaja käsite.

Rokottajan pitää:

- tuntea rokotuksilla ehkäistävät taudit, kansallinen rokotusohjelma ja rokotusten hyödyt,
- olla perehtynyt rokotteisiin, tuntea niiden käyttöaiheet ja mahdolliset haittavaikutukset,
- osata keskustella ja antaa ohjeita,
- tietää ja hallita keskeiset rokotusturvallisuusasiat,
- hallita aseptiikan perusteet,
- tietää rokotteiden säilymiseen ja oikeaan käsittelyyn liittyvät perusasiat,
- hallita erilaiset rokotustekniikat ja osattava kirjata rokotukset oikein.